

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΜΕΤΕΡΝΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΛΟΓΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ

ΔΗΜΗΤΡΗ Α. ΓΛΗΝΟΥ

ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ
ΚΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Ο ΓΛΗΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΤΑΦΙΔΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

[Ἡ σταφιδική κρίση τοῦ 1935 - 1936 εἶχε δημιουργήσει μεγάλη ἀναταραχή στίς σταφιδικές περιφέρειες καί σ' ὅλη τή χώρα. Ἡ τότε κυβέρνησις συγκρότησε μιὰ «Μεγάλη σταφιδική ἐπιτροπή» ἀπό ὄντιπροσώπους τῶν κομμάτων, τῶν παραγωγῶν, τῶν ἐμποροβιομηχάνων τῆς σταφίδας καί ἀπό εἰδικούς. Ὁ Δ. Γληνός, βουλευτής τότε τοῦ Παλλαϊκοῦ μετώπου, πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τῆς ἐπιτροπῆς σάν ἐκπρόσωπός του. Μελέτησε τὸ ζήτημα καί, χωρὶς νὰ εἶνε εἰδικός, πέτυχε νὰ δώσει στὸ σταφιδικὸ πρόβλημα τὴ μοναδική σωστή λύση. Ἡ συμβολή αὐτῆ τοῦ Δ. Γληνοῦ στὴ λύση ἑνὸς πρακτικοῦ ἀγροτοοικονομικοῦ προβλήματος εἶνε μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ ἐνδιαφέρουσες πλευρὲς τῆς πολυσχιδέστατης δράσης του καί αὐτὴ ἐξετάζεται στὴν παρακάτω μελέτη].

Ο Δ. Γληνός δὲν ἦταν «εἰδικός». Οὔτε ἀγροοικονομολόγος, οὔτε οἰκονομολόγος. Ἦταν ὅμως ἕνα φωτεινὸ μυαλό, ὀπλισμένο μ' ἕνα φοβερὸ ὄπλο: τὴ διαλεχτικὴ σκέψη. Κ' εἶχε τὴν προσωπικὴ ἱκανότητα ἑνὸς ἐξαιρετικοῦ ἀναλυτῆ, πού ἀνάλυε μὲ μαεστρία τὰ γεγονότα γιὰ νὰ τὰ ἀνασυνθέτει ἔπειτα σὲ μιὰ ἀνώτερη σύνθεση. Σ' ὅλα του τὰ ἔργα βρίσκει κανεὶς αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς προσωπικότητάς του σάν ἐπιστήμονα καί μελετητῆ. Ἡ τεράστια μόρφωσή του καί ἡ ἐπιστημονικὴ του εὐσυνειδησία, τὸν βοηθοῦσαν νὰ κατανοεῖ τὴν ἀξία καί τῆς πιὸ ἀσήμαγτης λεπτομέρειας κ' ἔτσι μποροῦσε νὰ βλέπει τὸ ἀντικείμενο τῆς μελέτης του συνολικὰ καί σ' ὅλη του τὴν ἔκταση.

Ἔτσι εἶδε καί τὸ σταφιδικὸ ζήτημα. Δὲν τὸ εἶδε σάν στενὸ οἰκονομικὸ πρόβλημα γιὰ νὰ δώσει μιὰ λύση μονόπλευρη καί ἀνεδαφική, ὅπως τὴν ἔπαθαν ὅλοι σχεδὸν οἱ εἰδικοὶ ἐρευνητές. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς μελέτης του διακηρῦσσει πὼς «τὸ σταφιδικὸ ζήτημα εἶνε ἕνα σύνθετο κοινωνικοοικονομικὸ ζήτημα, ἀπὸ τὰ πιὸ σημαντικὰ τῆς χώρας μας»¹ καί πὼς «ἂν τὸ ἐξετάσει κανεὶς μονόπλευρα καί ἀφηρημένα, μόνο σάν οἰκονομικὸ πρόβλημα καί ἀνεξάρτητο ἀπὸ τοὺς πιὸ σημαντικούς του ὄρους, τοὺς κοινωνικούς, εἶνε ἀδύνατο νὰ βρεῖ τὴ σωστὴ λύση». Καί σάν φυσικὴ συνέπεια ξεπηδάει ἀπὸ τὴ γραφίδα του ἡ φοβερὴ καταγγελία: «ὅλοι ἐκεῖνοι πού ἐπιχείρησαν νὰ σώσουν τὴ σταφίδα ἦταν, μὲ τὸν ἕνα τρόπο ἢ μὲ τὸν ἄλλο, οἱ ἐκμεταλλευτὲς τῆς».

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ διακρίνει, πὼς «ὅλο τὸ προστατευτικὸ σύστημα τῆς στα-

1. Ὅσες φράσεις στὸ κείμενο εἶνε σὲ εἰσαγωγικὰ καί χωρὶς παραπομπὴ στίς πηγές, εἶνε τοῦ Δ. Γληνοῦ (βλ. ἀριθ. 1 τῆς βιβλιογραφίας).

φίδας οργανώθηκε με τέτοιο τρόπο, ώστε να εἶνε πρὸ πάντων ἐκμεταλλευτικό και πλουτοφόρο γιὰ ὄλους αὐτοὺς τοὺς παρασιτικούς συντελεστῆς και τὸ μόνο θῦμα νὰ μένει ὁ παραγωγός».

Βαρειὰ εἰρωνεύεται τοὺς ἐρευνητῆς πὸν προσπαθοῦν νὰ βροῦν λύσεις ἀφηρημένες και μαθηματικές και καταστρώνουν λογαριασμούς χωρὶς νὰ λογαριάσουν, πὸς πρῶτα ἀπ' ὄλα πρέπει νὰ ζήσουν οἱ ἄνθρωποι πὸν δουλεύουν τῇ γῇ και παράγουν τῇ σταφίδα. Τοὺς φωνάζει πὸς πάντα πρέπει νάχουν στὸ μυαλό τους πὸς κάθε λύση, πὸν δὲν ἐξασφαλίζει αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα, καταδικάζει ἑκατομμύρια χιλιάδες ἀνθρώπους σὲ θάνατο. Ἔτσι θέτει σὰν ἀλάθητο ὄδηγὸ γιὰ τὴν ἀναζήτηση τῆς σωστῆς λύσης «τὸ συμφέρο τοῦ παραγωγοῦ και μόνο νὰ αὐτοῦ». Ζαίρει καλά ὁ Γληνός, καλύτερα ἀπὸ τὸν κάθε εἰδικὸ και μὴ, καλύτερα ἀπ' ὄλους μας, πὸς ὁ παραγωγός, κάθε ἀγαθοῦ εἶνε ὁ ἐργαζόμενος λαός, ὄλος ὁ λαός και πὸς ἔχοντας γιὰ ὄδηγὸ στις μελέτες σου και τὴν πολιτική σου τὸ συμφέρο τοῦ παραγωγοῦ, προτείνεις λύσεις πὸν ὄφελουν τὸ κοινωνικὸ σύνολο.

Εἶνε λοιπὸν πολὺ χαρακτηριστικὸ και διδακτικὸ, πὸς ὁ Γληνός ξεχωρίζοντας τοὺς συντελεστῆς τοῦ σταφιδικοῦ ζητήματος, δηλαδή 1) τὸν παραγωγό, 2) τὸ προϊόν, 3) τὴν κατανάλωση, 4) τὸ προστατευτικὸ σύστημα, 5) τὸ ἐμπόριο, 6) τὴ βιομηχανία, 7) τις τράπεζες και τοὺς τοκογλύφους και 8) τὸ κράτος, ἀρχίζει τὴ μελέτη του ἀπὸ τὸν παραγωγὸ και τονίζει πὸς αὐτὸν πὸν θεωροῦμε ἔμεις τὸν πρῶτο και σπουδαιότερο συντελεστή, οἱ περισσότεροι ἀπὸ κείνους πὸν καταγίνονται με τὸ πρόβλημα τὸν ἀγνοοῦν ὄλότελα.

Ἐὁ Γληνός δὲν ἦταν γεωπόνος. Οὔτε «γνωσιγεύστης»¹ τῆς σταφίδας. Κι ὄμως καλύτερα ἀπ' αὐτοὺς κατανόησε πὸς ὄλη σχεδὸν ἡ σταφίδα μας τῶν προνομιούχων περιφερειῶν, δηλαδή τοῦ Αἰγίου και τοῦ Κόρφου (Αἰγιαλίτιδα), ἀλλὰ και τῶν «ἀγενῶν» περιφερειῶν, δηλαδή τῆς Μεσσηνίας και τῶν νήσων, μπορεῖ νὰ ἐξαχθεῖ σὰν φαγώσιμη ἂν βελτιωθεῖ ἡ ἐπεξεργασία κ' ἡ περιποίησή της. Βλέπει καθαρὰ πὸς ὄπου βγαίνει καλὴ σταφίδα ἐκεῖ και ἡ περιποίησή της εἶνε καλὴ. Και φωνάζει στοὺς τεχνικούς: «ποτὲ δὲν δόθηκε συστηματικὴ βοήθεια στὸν παραγωγὸ γιὰ νὰ καλυτερέψει τὴν ποιότητα τῆς παραγωγῆς του». Οἱ παραγωγοὶ δὲν ἔχουν οὔτε ὄπόστεγα, οὔτε σταφιδόπανα, οὔτε περιποιημένα ἀλώνια, οὔτε κὰν ἀλώνια οἱ περισσότεροι και ἀναγκάζονται νὰ πουλήσουν γλωρὸ τὸ προϊόν τους.

Ἔχει τεράστια σημασία ἡ παρατήρηση αὐτὴ τοῦ Γληνοῦ². Γιατὶ ἂν φύγουν ἀπὸ τὴ μέση οἱ ἐκμεταλλευτῆς, ἡ σταφίδα μας θὰ μπορεῖ νὰ πουληθεῖ ὄλη στὸ ἐξωτερικὸ σὰν φαγώσιμη και τότε «θὰ εἶχαμε ἕνα ἀληθινὸ ποτάμι χρυσοῦ, πὸν θ' ἄμπαινε στὸν τόπο μας κάθε χρόνο και οἱ παραγωγοὶ τῆς στα-

1. Ἐὁ καθαρευουσιάνικος τίτλος τῶν δοκιμαστῶν τῆς σταφίδας.

2. Οἱ γνώμες τοῦ Γληνοῦ ἐπιβεβαιώθηκαν ἀπὸ τὰ πειράματα τοῦ σταφιδικοῦ ἰνστιτούτου (βλ. και ἀριθ. 6, σ. 28').

φίδας και με τον μικρό τους κλήρο, θα μπορούσαν όπωσδήποτε να ζήσουνε μιαν ανθρώπινη ζωή». Γιατι δε θα χρειαζότανε πια να ρίξουμε τεχνητά την παραγωγή στο μισό, ούτε να αφήνουμε ένα τέτιο φυτό να φύγει από τα χέρια μας, όσο δέν έχουμε να το αντικαταστήσουμε με κανένα άλλο που να το ισοφαρίζει στην ποιότητα.

Ποιό είνε τὸ συμφέρο τῶν παραγωγῶν; Νὰ βγει ὅλη ἡ σταφίδα στὸ ἔξωτερικό. Για νὰ γίνει δυνατὸ αὐτὸ τὸ πράγμα, πρέπει τὸ προϊόν νὰ εἶνε σὲ θέση καὶ στὴν τιμὴ καὶ στὴν ποιότητα καὶ στὴν ἐμφάνιση νὰ συναγωνιστεῖ τὸ ξένο. Τὰ φυσικὰ προτερήματα τῆς σταφίδας μας τῆς δίνουν ἀναντίρρητα προνομιοῦχο θέση, ἀπέναντι σὲ κάθε ἄλλη ξένη. Τότε γιατί χάνει συνεχῶς ἔδαφος, ἐνῶ οἱ ξένες σταφίδες διαρκῶς κερδίζουν νέο καὶ αὐξάνει ἡ παραγωγή τους; Ἡ ἀπάντηση εἶνε ἀπλή καὶ ἀδυσώπητη: ὅ,τι συμφέρει στὸν παραγωγό, δὲ συμφέρει στὸν ἔμπορο, στὸ βιομήχανο, στὸν τοκογλύφο. Γι αὐτὸ ἡ σταφίδα μας πρέπει νὰ μένει ἀπούλητη καὶ νὰ μετατρέπεται σὲ φτηνὴ ὄλη, πού ὁ παραγωγὸς δὲ θὰ ξαίρει τί νὰ τὴν κάνει κ' ἔτσι ἀνεμπόδιστα νὰ καταλήγει στὰ καζάνια τῆς βιομηχανίας καὶ στὶς κάσες τῶν τραπεζῶν πού κρατᾶνε τίς μετοχές τους. Για τὸ λόγο αὐτὸ εἶνε τόσο «ἀναρχικό καὶ ἐκμεταλλευτικό τὸ ἐμπόριο, ἐμπειρικό καὶ πολυσύνθετο τὸ προστατευτικό σύστημα, ἀνοργάνωτη καὶ ἀντιεπιστημονικὴ ἡ κρατικὴ πρόνοια. Ὅλοι κόνι-ταζαν πῶς νὰ ἀρπάξουνε τὴ σταφίδα. Καμμιά συστηματικὴ πολιτικὴ, καμμιά ὀργανωμένη μακροχόνια καὶ συνακόλουθη προσπάθεια δὲν ἔγινε. Οὔτε πολιτικὴ τιμῶν συναγωνισμοῦ, οὔτε πολιτικὴ ἀνοίγματος νέων ἀγορῶν, οὔτε πολιτικὴ ποιότητων».

Ἄλλὰ ἡ σταφίδα μας ὑπερέχει ποιοτικά, ἔχει φανατικούς φίλους, γι αὐτὸ δὲ χάθηκε τὸ ζήτημα ὀριστικά. Ἀφοῦ ἡ παγκόσμια κατανάλωση τῆς σταφίδας χρόνο με χρόνο μεγαλώνει εἶνε «ζήτημα δικῆς μας καλῆς πολιτικῆς, δικῆς μας καλῆς ὀργάνωσης, νὰ ξανακερδίσουμε τὸ χαμένο ἔδαφος». Γιὰ νὰ γίνει ὅμως αὐτό, κύριος καὶ «πρῶτος ὄρος εἶνε ν' ἀπομακρύνουμε ὄλους τοὺς δυσμενεῖς ὄρους, ὄλους τοὺς ἐκμεταλλευτικούς συντελεστές πού βαραίνουν τὴ σταφίδα μας».

Ἀφοῦ τὸ προστατευτικό αὐτὸ σύστημα, πού λές ὅτι φτιάχτηκε ἐπιτήδες γιὰ νὰ μὴ μπορεῖ ποτὲ ὁ παραγωγὸς νὰ κατανοήσει τὴ ζημία καὶ τὴ ληστεία πού τοῦ γίνεται καὶ τὴν καταστροφὴ τοῦ ἐμπορίου τοῦ προϊόντος του, πού ρίχνει τὴν ἐξαγωγή του συνεχῶς, πού ἐμποδίζει τὴ βελτίωση τῆς ποιότητας, πού ὀδηγεῖ ἀπλήρωτα στὶς τσέπες τῶν ἐκμεταλλευτῶν του τὰ 50% τοῦ ἰδρώτα του, γιατί με τόση ἀδιαλλαξία διατηρήθηκε ἐπὶ χρόνια τώρα; Γιατι, «γιὰ νὰ ὀριστεῖ ἡ τιμὴ τῆς ἐξαγωγικῆς εἰσφορᾶς ὅσο μπορεῖ μικρότερη, γιὰ νὰ ἐξοικονομηθοῦν τὰ ὑπέρογκα ἔξοδα τῶν διαφόρων προστατευτικῶν ὀργανισμῶν, γιὰ νὰ πληρωθεῖ ὁ ἔγγειος φόρος στὸ κράτος, γιὰ νὰ πληρωθοῦν οἱ τόκοι τῶν ληστρικῶν δανείων, εἶνε ἀνάγκη νὰ ὀρίζεται κάθε

φορὰ τιμὴ ἔξαγορᾶς τῶν πλεονασμάτων ὅσο μπορεῖ μικρότερη». Κι ἀκόμα, ἀφοῦ ἡ τιμὴ τῶν δελτίων παρακρατήματος καθορίζεται ἀπὸ τὴν τιμὴ ἔξαγορᾶς τῶν πλεονασμάτων καὶ ὅλο τὸ σύστημα καταλήγει στὴν ἐπιβάρυνση τῆς ἔξαγόμενης σταφίδας, ὁ παραγωγὸς νὰ συμπιέζεται συνεχῶς», νὰ πάρει ὅσο μπορεῖ μικρότερη τιμὴ γιὰ τὴ σταφίδα του.

Ἐπάρχει ὁμως καὶ ἓνα ἄλλο «μυστικό». Ὁ παραγωγὸς εἶνε πάντα στὴν ἀνάγκη. Ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ λεφτὰ γιὰ νὰ ζήσει καὶ νὰ φροντίσει τὸ προϊόν του. Τὶ θὰ κάνει ; Θὰ προπουλήσει ἢ θὰ πουλήσει τὰ δελτία παρακρατήματος ποὺ ἔχει στὰ χέρια του. Καὶ «γύρω ἀπὸ τὴν προπούληση καὶ προαγορὰ τῶν δελτίων αὐτῶν καὶ γύρω ἀπὸ τὴν τιμὴ τους, γίνεται μιὰ φοβερὴ κυβεία, ποὺ ξεσπάει κατὰ κανόνα στὸ κεφάλι τοῦ παραγωγοῦ. Σωστὸ παιχνίδι χρηματιστηρίου σὲ βάρους τῶν παραγωγῶν».

Νὰ τί δὲ μπόρεσαν νὰ καταλάβουν ποτὲ οἱ διάφοροι προφέσορες καὶ σοφοὶ «ἐπιστήμονες» ἐρευνητές. Καὶ βγήκε ἓνας φιλόσοφος, παιδαγωγὸς καὶ φιλόλογος νὰ μᾶς τὰ φανερώσει !

Γιὰ νὰ μπορεῖ τὸ κράτος νὰ ἐφαρμόσει τὸ περίφημο προστατευτικὸ τοῦ σύστημα γιὰ τὴ σταφίδα, ἴδρυσε διάφορους ὀργανισμούς. Μόνο στὴν περίοδο τοῦ 1895—1898, ἐφαρμόστηκε τὸ σύστημα τοῦ παρακρατήματος ἀπὸ τὸ κράτος ἀπ' εὐθείας. Καὶ σ' αὐτὴ τὴν περίοδο τὸ κράτος εἰσέπραξε χρυσὲς δραχμὲς 7.745.410 (στατιστικαὶ πληροφορίες Ὑπουργείου οἰκονομικῶν 1903 σελ. 95-96) χωρὶς νὰ διαθέσει οὔτε λεπτὸ ὑπὲρ τῆς σταφιδοπαραγωγῆς (βλ. ἀρ. 4 σελ. 21).

Στὰ 1899 τὸ κράτος ἰδρύει τὴ Σταφιδικὴ τράπεζα (1899-1905) μὲ τοὺς παραγωγοὺς δῆθεν μετόχους. «Αὐξάνει τὸ παρακράτημα σὲ 24% καὶ καθορίζει τὸν ἔγγειο φόρο σὲ εἶδος 15%. Ἡ Σταφιδικὴ καταφεύγει σὲ δάνειο 6 1/2 ἑκατομμύρια δραχμῶν καὶ παραδίδεται στὶς τράπεζες Ἐθνικὴ, Ἴονικὴ, Ἀθηνῶν. Ἡ συγκεντρούμενη σταφίδα χορηγεῖται στὸ 1/4 τῆς τιμῆς, στὶς μικρὲς τότε ἑταιρίες οἰνοπνευματοποιίας Χαριλάου Καμπᾶ καὶ Σία. Οἱ καταχρήσεις καὶ δωρεὲς στοὺς βιομηχάνους ὀδηγοῦν σὲ χρεωκοπία τῆς Σταφιδικῆς, ποὺ πέφτει κάτω ἀπὸ τὶς ἔνοπλες ἐξεγέρσεις τῶν σταφιδοπαραγωγῶν» (βλέπε ἀριθ. 8 τευχ. 7, 1945, σελ. 167).

Στὰ 1905 ἰδρύεται ἡ Ἐνιαία (1905-1924). Ἰδρυμένη σὰν καθαρὰ ἰδιωτικὴ ἑταιρία, μὲ ὀνομαστικὰ κεφάλαια στὰ χέρια ντόπιων καὶ ξένων κεφαλαιούχων, ἀνάλαβε μὲ σύμβαση ποὺ ἔκανε μὲ τὸ κράτος !) νὰ ἔξαγοράσει τὰ πλειονάσματα, 2) νὰ δώσει δάνεια στοὺς παραγωγοὺς μέχρι 7 ἑκατομμύρια δραχ. τὸ χρόνο, 3) νὰ διαφημίσει τὸ προϊόν στὸ ἔξωτερικόν, 4) νὰ ἰδρύσει δική της βιομηχανία οἰνοπνευματοποιίας, 5) νὰ ἀποζημιώσει ὅσους ἤθελαν νὰ ἐκριζώσουν τὶς φυτεῖες τους, 6) νὰ πληρώνει στὸ κράτος 4 ἑκατομμύρια δραχ. γιὰ τὸν ἔγγειο φόρο τῆς σταφίδας. Τὶ σπουδαῖοι ὄροι γιὰ τὸν παραγωγό ! Γιὰ νὰ πετύχει ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἰδανικοὺς σκοποὺς, ποὺ θὰ ἔσωζαν τὴ σταφιδοπαραγωγή μας, δὲ ζήτησε παρὰ «μόνον» 1) νὰ αὐξηθεῖ τὸ παρα-

κράτημα σὲ 35%. 2) νὰ εἰσπράτει 7 - 8 δραχ. τὸ χιλιόλιτρο ἔξαγωγῆς γιὰ τὸν ἔγγειο φόρο. Ἄς δοῦμε καὶ πῶς ἐπραγματοποίησε τὶς ὑποχρεώσεις της:

1ο. Μόνο μὲ τὴν ἐπτάδραχμη προσφορὰ ἀγόραζε ὅλα τὰ πλεονάσματα καὶ τὶς ἔμεναν δωρεὰν ὅλα τὰ παρακρατήματα ἀξίας πολλῶν ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

2ο. Μονάχα τὸν πρῶτο χρόνο τῆς ἰδρυσῆς της ἔδωσε σὰν δάνεια μικρὰ ποσά.

3ο. Στὰ 1906 ἰδρύθηκε ἀπὸ τὴν Ἐνιαία, τὴν ἑταιρία Ε. Χαρίλαου καὶ Σία καὶ τὴν Τράπεζα Ἀθηνῶν, ἡ ἑταιρία οἴνων καὶ οἰνοπνευμάτων μὲ κεφάλαιο 6.000.000 δραχ., διαιρεμένο σὲ 60.000 μετοχές. Ἀπ' αὐτὲς τὶς μισὲς πῆρε ἡ Ἐνιαία δηλ. 30.000 κ' ἔδωσε γι αὐτὲς στὴν ἑταιρία «προϊκα» 100.000 χιλιόλιτρα σταφίδα «ἐπὶ τῇ κάτω τοῦ γελοίου τιμῇ τῶν 30 δραχ. κατὰ χιλιόλιτρον»¹. Ἀπὸ τὶς 30.000 μετοχές μονάχα οἱ 15.000 περιῆλθαν πραγματικὰ στὰ χέρια τῆς ἑταιρίας, γιὰτὶ οἱ ἄλλες 15.000 σύμφωνα μὲ τὸ ἰδρυτικό της, μποροῦσαν ν' ἀγοραστοῦν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἰδρυτὲς της. Καὶ φυσικὸ ἦταν μόλις βροῦν τὴν κατάλληλη εὐκαιρία, «οἱ ἰδρυτὲς» ν' ἀσκῆσουν τὸ δικαίωμά τους. Ἔτσι μιὰ χρονιά πού οἱ μετοχές ἐπρόκειτο νὰ δώσουν σὰν μέρισμα τὸ $\frac{1}{4}$ τῆς ἀξίας τους, ἀσκησαν τὸ δικαίωμά τους καὶ βούτηξαν τὶς μετοχές. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλες 15.000 δὲν εἶχαν καλύτερη τύχη. Μιὰν ἄλλη χρονιά πού τὰ κέρδη θὰ ἦταν «μικρά», ἡ Ἐνιαία «βρῆκε τὴν εὐκαιρία» νὰ τὶς ξεφορτωθεῖ καὶ τὶς πούλησε καὶ αὐτὲς στὴν ἑταιρία οἴνων καὶ οἰνοπνευμάτων κ' ἔτσι ἀποξενώθηκε τελείως ἀπὸ τὴν οἰνοπνευματοβιομηχανία, πού ἦταν ὑποχρεωμένη ἀπὸ τὴ σύμβαση νὰ ἰδρύσει (βλ. ἀρ. 4, σελ. 23).

4ο. Γιὰ νὰ ἀποζημιώσῃ ὅσους ἠθελαν νὰ ἐκριζώσουν τὶς φυτεῖες τους, ἡ Ἐνιαία ἔκανε μὲ τὴν ἐγγύηση τοῦ κράτους δάνειο 500.000 λιρῶν, δηλαδὴ κάπου 12.500.000 δραχ. χρυσὲς τῆς ἐποχῆς. Ἀπ' αὐτὲς διατέθηκαν γιὰ τὸ σκοπὸ τῆς ἐκρίζωσης μόνο 1.500.000 δραχ. Οἱ ὑπόλοιπες κατατέθηκαν στὴν Τράπεζα Ἀθηνῶν μὲ τόκο 1%! «Τὸ τεράστιον σταφιδικὸν κεφάλαιον πού θὰ ἠδύνατο νὰ δανείζηται εἰς τοὺς ἀγρότας ἐπὶ τόκῳ 6% ὡς πρόβλεπε ἡ μετὰ τῆς Ἐταιρίας σύμβασις, ἐχρησιμοποιεῖτο πρὸς στήριξιν τῆς παραπαιούσης Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, ἧς ὁ γενικὸς διευθυντὴς Ι. Πισμαζόγλου ἦτο συγχρόνως καὶ πρόεδρος τοῦ Δ. Σ. τῆς Ἐνιαίας καὶ πρὸς ἀθέμιτον πλουτισμὸν τῶν οἰνοποιητικῶν ἐταιριῶν καὶ τῆς ὁποίας μέτοχοι καὶ σύμβουλοι εἶνε ἐπίσης οἱ διοικοῦντες τὴν Ἐνιαίαν καὶ οἱ συγγενεῖς των» (βλ. Ἐκθέσις τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Βουλῆς τῆς 31 Ὀκτωβρ. 1934, ἡ ἀρ. 4, σελ. 21).

Ἄνθρωποι σὰν τὸν πρωθυπουργὸ Κροιδᾶ καὶ σὰν τὸ Βενιζέλο ὀνόμασαν τὴν Ἐνιαία «ἀκόλαστον» καὶ «κακοήθη». Τὶ βγαίνει; Τὴ δουλειά της τὴν ἔκανε καλά. Στήριξε τὴ μάνα της Τράπεζα Ἀθηνῶν καὶ δημιούργησε τὸ τεράστιο σημερινὸ τράστ τῶν οἰνοπνευματοποιητικῶν ἐταιριῶν, πού καὶ σήμερα λυμαίνεται ἀκόμα τὴ σταφιδοπαραγωγή. «Τὸ εὖ ω ν ο ν τῆς πρώτης

1. Τὸ $\frac{1}{4}$ τῆς πραγματικῆς τιμῆς της. Χαρακτηρισμὸς τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Βουλῆς.

ύλης τῆς παρακρατουμένης σταφίδος, ἐνίσχυσε κατὰ πολὺ τὴν ἐν Ἑλλάδι μεγάλην οἰνοπνευματοποιίαν καὶ ἔκτοτε ἔχει νὰ ἐπιδείξει αὕτη καταπληκτικὰς προόδους»!, δήλωνε ἀνοιχτὰ στὴ Βουλὴ στὰ 1909 ὁ Ἄθαν. Εὐταξίας, ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν (Βλ. ἀρ. 8, τεῦχος 7, 1945 σελ. 167).

Στὰ 1924 μπροστὰ στὴν ἐξέγερση τῶν σταφιδοπαραγωγῶν καὶ γενικότερα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ γιὰ τὰ σκάνδαλα καὶ τὶς βρωμιὲς τῆς διαχείρισης, τὸ κράτος ἀναγκάστηκε νὰ τὴν καταργήσῃ ἕνα χρόνο πρὶν λήξῃ τὸ προνόμιό της. Καὶ τὴ διαχείριση τοῦ σταφιδικοῦ ἀνέλαβε γιὰ λογαριασμὸ τοῦ κράτους ἡ Ἑταιρία γενικῶν ἀποθηκῶν, οὐσιαστικὰ δηλαδὴ ἡ Ἐθνικὴ τράπεζα.

Ἡ κατάστασις ὅμως δὲν ἄλλαξε διόλου. Καὶ παρὰ τὶς ἀντιδράσεις, τὸ κράτος ἀναγκάστηκε νὰ ἰδρῦσῃ τὸν Ἀυτόνομο σταφιδικὸ ὄργανισμό, ποὺ διαχειρίζεται τὸ σταφιδικὸ ὡς τὰ σήμερα.

Οὔτε καὶ τότε ὅμως ἄλλαξε οὐσιαστικὰ ἡ ἐξέλιξις τῶν σταφιδικῶν πραγμάτων. Τουραντίον μάλιστα, ἔχουμε τότε μιὰ πρὸ προσεκτικὴ προσπάθεια τῶν ἐκμεταλλευτῶν καὶ τοῦ κράτους τῶν γιὰ τὴ μεθοδικότερη ἐξαπάτησις τῶν σταφιδοπαραγωγῶν. Ἡ ἐξέλιξις τοῦ σταφιδικοῦ ὄργανισμοῦ τὸ δείχνει καθαρά. Στὴν ἀρχὴ θέλησαν νὰ τὸν παρουσιάσουν ὡς συνεταιριστικὴ ὁργάνωσις ποὺ θὰ διαχειρίζονταν τὰ σταφιδικὰ ζητήματα γιὰ λογαριασμὸ τῶν παραγωγῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων «παραγόντων» τῆς σταφίδας καὶ θὰ ἀμβλύνε τις ἀντιθέσεις τους. Πολὺ γρήγορα ὅμως ἄφησαν τὰ προσχήματα, γιὰ νὰ φτάσουν, κατὰ τὴν περίοδο τῆς δικτατορίας τοῦ Μεταξᾶ, στὴν κατάργησις κάθε οὐσιαστικῆς συμμετοχῆς τῶν παραγωγῶν καὶ τῶν ὁργανώσεών τους στὴ διοίκησις τοῦ σταφιδικοῦ ὄργανισμοῦ. Τὰ σκάνδαλα, οἱ καταχρήσεις, οἱ σπατάλες, ἡ ἔλλειψη κάθε ἐξαγωγικῆς πολιτικῆς συνεχίστηκαν καὶ οἱ ἐπιβαρύνσεις τοῦ προϊόντος αὐξήσαν.

Οἱ μεγάλες καὶ ἀσύδοτες οἰνοποιητικὲς ἐταιρίαι ἐξακολουθοῦν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο νὰ σφετερίζονται τὸ σταφιδικὸ παρακράτημα. Εἶνε γνωστὸς ὁ σκανδαλώδεις συμβάσεις τοῦ περίφημου Σιμωνίδη (εἶνε ὁ γνωστὸς πράκτορας τῶν γερμανῶν ἐπὶ κατοχῆς) γενικοῦ διευθυντῆ τοῦ ΑΣΟ μὲ τις ἐταιρίαι αὐτὲς, ποὺ ἀναγκάστηκε νὰ ἀκυρώσῃ ἡ Βουλὴ τὸ 1931 καὶ μὲ τις ὅποιες πηγαιναι νὰ ἀπογυμνώσουν τὸ σταφιδοπαραγωγὸ, φορτώνοντάς του στὴ ράχη ἀνύπαρκτες ζημίαι. Εἶνε ἐπίσης γνωστὰ τὰ σκάνδαλα τῆς μελάσσας ποὺ ἔφερε ὁ ΑΣΟ ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ γιὰ νὰ ἐνισχύσῃ τοὺς συνεργαζόμενους μαζί του βιομηχάνους καὶ ποὺ φορτώθηκε ὡς ζημιά στὴ ράχη τῶν σταφιδοπαραγωγῶν.

«Αἱ σπατάλαι τὰς ὁποίας ἐφοβούμεθα μήπως δὲν φθάσουν εἰς τὰ 10 ἑκατομμύρια, μόνον εἰς τὰ ὀρισμένα ζητήματα ποὺ ἐξετάσαμε πρὸ πάνω, κατὰ τοὺς μετριοτέρους ὑπολογισμούς μας ἀνέρχονται αἱ θετικαὶ τοῦ ΑΣΟ εἰς 58.428.357 75. Αἱ ἀξιώσεις τῶν ἐταιριῶν Καμπᾶ, Παυλάκη, Μεγαρίδος, μαζί μὲ τὴν ἀπώλειαν τῆς χορηγηθείσης εἰς αὐτὰς πρώτης ὑλῆς, ἀποτελοῦσαι ἀνησυχητικὴν διὰ τὸν ΑΣΟ διεκδικησίαν τῶν, ἀνέρχονται εἰς δραχμὰς 20.462.853,90. Αἱ ζημίαι ἐκ τῆς κατανάλωσως μελάσσης ἀνέρχονται

εἰς δραχμὰς 15.125.000 ἔκτος τῆς πιθανῆς ζημίας τοῦ ΑΣΟ ἐκ τῆς τιμῆς τῆς μελάσσης εἰς δραχ. τουλάχιστον 3.280.000. Ζημιαί τῆς παραγωγῆς ἐκ τῆς μεταφορῆς τῶν δελτίων παλαιᾶς ἐσοδείας καὶ τῆς εἰσαγωγῆς μεγάλων ποσοτήτων μελάσσης, ἀνέρχονται τουλάχιστον εἰς 40 ἑκατομμύρια. Τὰ ἀνωτέρω ἐξάγονται χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν τὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς τιμῆς τῆς σταφίδος τοῦ μέλλοντος, ἐκ τῆς δημιουργηθείσης ἀνωτέρω καταστάσεως, οὔτε τὰς ζημίας ἐκ τῆς συμβάσεως κοινοπραξίας τῆς 'Ἐταιρίας' Οἴνων καὶ ΑΕΟΠ, οὔτε ἐκ τῆς διαφορᾶς τοῦ τόκου τῶν παγιοποιηθέντων δανείων...» (Βλέπε εἰσαγωγικὴ ἐκθεσὶς γιὰ τὴ διαχείριση τοῦ Σιμωνίδου στὰ 1930 ἡ ἀριθ. 2 σελ. 52 - 56). Ἐνὰς καινούριος ἀτέρμονας Παναμαῆς δημιουργήθηκε πάλι γιὰ τὴ σταφιδοπαραγωγή.

Γιὰ τὸ Δ. Γληνὸ δὲ μποροῦσε νὰ μένει καμμιά ἀμφιβολία. «Οἱ ὀργανισμοὶ αὐτοὶ δὲ μποροῦσαν σὲ καμμιά περίπτωσιν νὰ λύσουν τὸ ζήτημα ἱκανοποιητικὰ γιὰ τοὺς παραγωγούς. Γιατὶ ὄντας οὐσιαστικὰ στὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἐκμεταλλευτικῶν παραγόντων τῆς καπιταλιστικῆς οἰκονομίας, τραπεζῶν, ἐμπόρων, βιομηχάνων, βαρυνόμενοι καὶ ἀπὸ τὸ κράτος, ποὺ ἤθελε κιαὐτὸ τὸ μερτικό του ἀπὸ τὴ μοιρασιά τῆς λείας καὶ ἀπὸ τὸ «κόμμα» ποὺ ἤθελε καὶ αὐτὸ τὰ ρουσφέτια του, δὲν ἔκαναν τίποτ' ἄλλο, παρὰ νὰ παραβάρυνουν καὶ αὐτοὶ τὴ σταφίδα μὲ τὰ μεγάλα ἔξοδα ποὺ δημιουργοῦσαν καὶ νὰ τὴ διοχετεύουν σὲ φτηνὴ τιμὴ στὰ χέρια τῶν διαφόρων ἐκμεταλλευτῶν».

Ἡ σκληρὴ πραγματικότητα, ποὺ γιὰ κάθε ἀντιπολιτευόμενον πολιτικὸν θὰ ἦταν πηγὴ σκανδαλοθηρίας μονάχα, πείθει τὸ Γληνὸ, καθοδηγούμενον ἀπὸ τὸν ἀλάθητο ὁδηγὸ του «τὸ συμφέρον τοῦ παραγωγοῦ καὶ μόνον αὐτοῦ», νὰ ζητήσῃ τὴ μιὰ καὶ μοναδικὴ καταφυγὴ γιὰ τὴ διόρθωσιν τῆς κατάστασης. «Χρειάζεται ριζικὸν ξεκαθάρισμα τοῦ συστήματος τοῦ προστατευτικοῦ, μὲ τὸ νὰ περάσῃ ἡ συγκέντρωσις καὶ ἡ διαχείρισις τῆς σταφίδας στὰ χέρια τῶν ἰδίων τῶν παραγωγῶν, (λοκληρωτικὰ)».

Ἄσσοι μελέτησαν «ἀπὸ περιωπῆς» τὸ σταφιδικὸν ζήτημα, ἢ ἐκ συστήματος ἀποφεύγουν νὰ μιλήσουν γιὰ τὸ σταφιδεμπόριο, ἢ τὸ θεωροῦν σὰν ἀπαραίτητο καὶ ἐποικοδομητικὸν συντελεστή τῆς παραγωγῆς τῶν σταφιδικῶν μας ζητημάτων ἢ ἐπιεικῶς κρίνοντάς το, τὸ βλέπουν σὰν ἀναγκαῖο κακό. Ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν ἀντιμετωπίσει ἀπὸ τὰ κάτω, μέσα ἀπὸ τὸ χωριό, τὸ ἐμπόριο τῶν γεωργικῶν μας προϊόντων καὶ τῆς σταφίδας ἰδιαίτερα, ἤξαιραν πολὺ καλὰ τὴν ἔκτασιν τῆς ἀπομύζησης κάθε οἰκονομικῆς ἰκμάδας τοῦ ἀγρότη μας ἀπὸ τοὺς ἐμπόρους. Ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ μπακάλη τοῦ χωριοῦ, τὸν προμηθευτὴ καὶ τοκογλύφον τοῦ ἀγρότη μας, ποὺ εἶνε καὶ ὁ τοπικὸς ἔμπορος τῆς σταφίδας, φτάνομε στὸ μεγαλέμπορον, τὸν ἐξαγωγέα τῆς σταφίδας. Ὁ πρῶτος «κρατώντας ἀλυσσοδεμένο τὸ φτωχὸ χωρικὸ μὲ τὰ δάνεια σὲ εἶδος καὶ σὲ χρῆμα, κλέβοντάς τον ἀπὸ χίλιες μεριές, στοὺς λογαριασμοὺς, στὰ ζύγια, στὴν κυβείαν τῶν τιμῶν, ἐκβιάζοντάς τον καὶ ξεγελώντας τον, εἶνε τίς περισ-

σοτερες φορές ένας ἀληθινὸς κάρχαρις γιὰ τὸ φτωχὸ παραγωγό». Ὁ δευ-
τερος «θὰ κερδοσκοπήσει μὲ τὶς προπωλήσεις καὶ προαγορές, θὰ παίξει μὲ
τὰ δελτία, μὲ τὰ προγνωστικά, μὲ τὶς εἰδήσεις ποὺ θὰ θέσει σὲ κυκλοφορία,
θὰ προσπαθήσει νὰ δημιουργήσῃ μιὰ ψυχολογία πανικοῦ γαὶ γενικὰ θὰ με-
ταχειρισθῇ κάθε μέσο γιὰ νὰ βάλῃ φτηνὰ στὸ χέρι τὰ δελτία τοῦ παρα-
κρατήματος καὶ τῆ σταφίδα». Καὶ τέλος θὰ γίνῃ καὶ ὑπουργὸς γιὰ νὰ σώσῃ
τὸ σταφιδοπαραγωγὸ ἀπὸ τὴν καταστροφὴ! ¹.

Ἄν κάνουμε πὼς δὲ βλέπουμε ὅτι κερδίζει α) ἀπὸ τὴ διαφορὰ τῆς τι-
μῆς ἔξαγορᾶς καὶ πούλησης· β) ἀπὸ τὴ διαφορὰ τῶν ναύλων ποὺ ὀργανώνει
μὲ ἀτμοπλοϊκὰς ἐταιρίαις· γ) ἀπὸ τὴν ἔξωφρενικὴ κοστολόγησιν τοῦ προϊόν-
τος μέχρις ὅτου μπεῖ στὸ βαπόρι, ἀπὸ τὴν εὐνοϊκὴν γι' αὐτὸν ἐκτίμησιν τοῦ
δείγματος, τὸ ζύγι, τὴ σπέκουλα στὸ χαρμάνιασμα τῶν ποιοτήτων, τὴν ἐπε-
ξεργασίαν τοῦ προϊόντος, ποὺ τόσο δυσφημοῦσε τὴ σταφίδα μας στὸ ἔξωτε-
ρικό, τὴν ἀνάμιξιν ξένων ὑλῶν, τὸ ξεγέλασμα τοῦ πελάτη στὴν ποιότητα
κλπ. κλπ., θὰ πρέπει νὰ σταθοῦμε στὴ βασικὴ αἰτία γιὰ τὴν ὁποία πρέπει
νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴ μέση ἓνας τόσο παρασιτικὸς συντελεστής. Στὴν ἀναρχίαν
ποὺ δημιουργεῖ ἔστω καὶ ἀθέλητα, μὲ τὶς ἀτομικιστικὰς ἐνέργειαις τοῦ ἐμπο-
ρίου τῆς σταφίδας. Οὔτε ἐνιαία πολιτικὴ τιμῶν μπορεῖ νὰ ἐφαρμοσθῇ, ἀφοῦ
ὁ καθένας κοιτάει νὰ φάει τοὺς ἄλλους γιὰ λογαριασμὸν του, οὔτε «ἐνιαία
καὶ συστηματικὴ, εὐκολολύγιστη καὶ σκόπιμη πολιτικὴ ἀνοίγματος νέων ἀγο-
ρῶν». Γιὰ τοὺς λόγους αὐτούς, λέει ὁ Γληνός, «ἓνα μεγάλο μέρος τῆς εὐθύ-
νης γιὰ τὴν ὑποχώρησιν τῆς σταφίδας στὶς ξένες ἀγορὰς τὴν ἔχει τὸ ἐμπόριον».

Τὰ κέρδη τοῦ τέτιου ἐμπορίου εἶνε καταπληκτικά. Στὴν καλύτερη περι-
πτωση ἓνα 30 % ἀπὸ τὶς τιμὰς ποὺ ἀπολαβαίνει ἡ σταφίδα στὸ ἔξωτερικό,
μὲ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο, μπαίνει στὰ χρηματοκιβώτια τῶν ἐμπόρων.

Φυσικὸν εἶνε λοιπὸν νὰ ζητᾶμε «ἓνας τέτιος ἐκμεταλλευτικὸς καὶ ἐπιβα-
ρυντικὸς συντελεστής, ἀφοῦ μάλιστα ἔχει καὶ στὸ παθητικὸν του κατὰ μεγάλο
μέρος τὴν ὑποχώρησιν τῆς σταφίδας στὶς ξένες ἀγορὰς, νὰ λείψῃ τὸ ταχύ-
τερον. Τὰ κέρδη του θὰ περάσουν σχεδὸν αὐτούσια στὸ μέρος τῶν παραγω-
γῶν, ἂν αὐτοὶ πάρουνε στὰ χέρια τοὺς τὴν ἐνιαία συνεταιριστικὴν διαχείρισιν
καὶ τοῦ ἐμπορίου τῆς σταφίδας».

Ἄπὸ τὶς 130-150 ἑκατομμύρια λίτρες ποὺ μένουσιν ἀδιάθετες, ὕστερα ἀπὸ
τὴν ἔξαγωγήν 150 ἑκατομμυρίων λιτρῶν σταφίδας στὸ ἔξωτερικό, τὰ 100 ἑκα-
τομμύρια λίτρες γίνονται ἀντικείμενον βιομηχανικῆς ἐκμετάλλευσιν στὸν τόπον.

Ἐνας ἀνίδεος μελετητῆς θᾶμενε ἐκστατικὸς μπροστὰ σὲ μιὰ τέτια βιο-
μηχανικὴ ἐπιτυχία, σὰν τὸν ἀφελέστατον ἐκεῖνον ὑπουργὸν τῶν οἰκονομικῶν

1. Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἐπὶ χρόνια διατέλεσαν ὑπουργοὶ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας οἱ
μεγαλέμποροι τῆς σταφίδας.

2. Κάποτε τὰ ναῦλα ἔφτασαν νὰ εἶνε τέσσαρες φορές μεγαλύτερα ἀπὸ ἄλλα
ὁμοειδῆ προϊόντα.

πὸν προαναφέραμε (κοίτ. παραπ., σ. 121). Καὶ θὰ ἔσπευδε νὰ κηρύξει ἀπόλυτα πετυχημένη τὴν προστατευτικὴν πολιτικὴν τοῦ κράτους καὶ τὸ σταφιδικὸν ζήτημα λυμένο. Δυστυχῶς ὅμως οἱ σταφιδοπαραγωγοὶ δὲν ἔπαυαν νὰ πεινοῦν καὶ μετὰ τὶς ἐπιτυχίες αὐτὰς καὶ κάθε χρόνον νὰ ἀνακινοῦν τὸ πρόβλημα. Καὶ δικαίως, γιὰ τὰ ὅσα ἀναφέραμε γιὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν ποὺ γίνεται στοὺς κόπους τοὺς ἀπὸ τὸν ΑΣΟ καὶ τὸ σταφιδεμπόριον εἶνε μιὰ ὠχρὴ εἰκόνα τῆς ἀνελέητης καταλήστεψης τῆς σταφίδας ποὺ μένει ἀπούλητη μέσα στὴ χώρα. Ἐδῶ πραγματικὰ εἶνε τὸ μεγάλο ψητό.

Εἶδαμε παραπάνω τοὺς ἐξωφρενικοὺς συνδυασμοὺς μετὰ τὴν βιομηχανίαν τῆς Ἐνναίας καὶ τοῦ ΑΣΟ. Καὶ ἤδη θάχουμε καταλήξει στὴ βεβαιότητα πὸς ὅλο τὸ ὑφιστάμενον προστατευτικὸν σύστημα μ' ὅλες τοὺς τὶς προσαρμογὰς, καινούριες καὶ παλιές, ἓνα μονάχα βασικὸ σκοπὸν ἐπιδιώκει καὶ πετυχαίνει: νὰ δώσει στὴ βιομηχανίαν μιὰ «εὖωνον» πρώτην ὑλὴν ποὺ νὰ τῆς ἐπιτρέπει νὰ συσσωρεύει ἀκόμα καὶ ἀνεξέλεγκτα ἀνυπολόγιστα κέρδη.

Ἄς ἀφήσουμε τοὺς περίφημους συνδυασμοὺς τῆς Ἐνναίας. Εἶνε παλιολογία. Καὶ ἄς ἔρθουμε στὴν πολιτικὴν τοῦ ΑΣΟ. Ἡ τιμὴ μετὰ τὴν ὁποία χορηγοῦσε τὴν σταφίδα γιὰ βιομηχανοποίησιν σὺν οἰνοποιητικῆς καὶ οἰνοπνευματοποιητικῆς ἐταιρίαις κοινοπραττόντας ἢ μὴ μάλις τοὺς, ποτὲ δὲν ξεπέρασε τὸ $\frac{1}{8}$ τῆς τιμῆς τῆς ἐξαγόμενης σταφίδας. Μὲ ποιά δικαιολογία; Ὅτι δηλαδὴ τὰ βιομηχανικὰ ἔξοδα εἶνε μεγάλα, ἢ ἀπόδοσις, σὲ κρασί, ξύδι, οἰνόπνευμα κλπ. εἶνε μικρὰ, ἢ φορολογία τοῦ κράτους καταθλιπτικὴ (π.χ. οἰνόπνευμα) κλπ. Εἶνε σωστὲς οἱ δικαιολογίαις αὐτὰς; Πρέπει πραγματικὰ ἓνα χιλιόλιτρο βιομηχανικῆς σταφίδας νὰ πληρώνεται π. χ. 1000 δραχ. ὅταν τὸ ἐξαγόμενον χιλιόλιτρο πληρώνεται 3000;

Ἐπάρχει σωρεία ἀποδείξεων γιὰ τὴν ἀπάτην ποὺ κρύβουνε οἱ δικαιολογίαις αὐτὰς. Δὲν ξαίρει κανεὶς ἀπὸ τοῦ ν' ἀρχίσει. «Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ὡς ἀνωτέρω, ὁ ΑΣΟ ἀναγνωρίζει εἰς τὴν βιομηχανίαν γενικὰ ἔξοδα κατ' ἔτος, τῆς δίνει καὶ βιομηχανικὰ κέρδη 150 δραχ. κατὰ χιλιόλιτρο, δηλαδὴ εἰάν ἐπεξεργαστεῖ ἡ ἐταιρία 40 ἑκατομμύρια λίτρας, ποὺ ἀνέλαβε ἑτησίως, θὰ λάβει 6 ἑκατομμύρια δραχ. Ἐπίσης καὶ δι' ἀποσβέσιν τοῦ ἐργοστασίου της, τὰ ὅποια πλειστάκις ἔχουν ἀποσβεσθεῖ, 5.800 000, δηλαδὴ ἡ Ἐταιρία δὲν ἐξησφάλισεν μόνον πλουσίως ὅλας τὰς δαπάνας της, ἀλλὰ καὶ λαμβάνει διὰ συντήρησιν τῶν ἐργοστασίων της 6 ἑκατομμύρια δραχ. τὸν χρόνον, ποὺ δύναται νὰ ἀνοικοδομήσει εἰς βάρος τῆς παραγωγῆς ἓνα νέον ἐργοστάσιον κατ' ἔτος μεγάλης χωρητικότητος. Λαμβάνει κέρδος ὑπὸ τὸν τύπον ἀποσβέσεως καὶ βιομηχανικοῦ κέρδους, χωρὶς νὰ ἐπιζητήσῃ ἓνα τουλάχιστον ὄριον τιμῆς δι' ἀσφάλειαν τοῦ εἴδους. Πουθενὰ δὲν διακρίνεται προσπάθεια, ὅχι ἐξυπηρέτησεως, ἀλλὰ ἀμύνης τῆς σταφιδοπαραγωγῆς. Ἄφησε τὶς πόρτες ἀνοιχτὰς καὶ προσεκάλεσε τοὺς πάντας εἰς εὖωχίαν. Ἐάν δὲν ἔσπατάλα εἰς βάρος τοῦ εἴδους, ὅπως ἐκδηλοῦν φωνάζει ὁ ἀνωτέρω πίναξ, ἡ σταφὶς ἐπεξεργασθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐταιρίας θ' ἀπέδιδεν κατ' ἐλάχιστον ὄριον ὑπὲρ τὸ διπλάσιον ἀπ'

ὅ,τι ἀπέδωσε» (Βλ. «Εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν ἐπὶ τῆς διαχειρίσεως τοῦ Β. Σιμωνίδη», ἡ ἀριθ. 2, σελ. 50 - 51).

Τώρα μπορούμε εὐκόλα νὰ καταλάβουμε γιατί «ἡ ἐν Ἑλλάδι μεγάλη οἰνοπνευματοποιία ἔχει νὰ ἐπιδείξη καταπληκτικὰς προόδους» καὶ γιατί ἔκαναν μεταξύ τους τὸ γνωστὸ τραστ «Βάκχος» ποὺ δὲν ἐπιτρέπει νὰ γίνει καινούρια βιομηχανία, ἂν δὲν ἔχει τουλάχιστο 20 ἑκατομμύρια κεφάλαια ἢ ἂν δὲν ἔχει παραγωγή τουλάχιστον 15.000 κιλά οἰνόπνευμα σὲ 24 ὥρες. «Συνδυασμένη ἡ βιομηχανία μὲ ἰσχυροὺς τραπεζιτικοὺς ὀργανισμοὺς διαθέτοντας καὶ πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἐπίρροη σημαντικοτάτη, φροντίζει νὰ κανονίζει τὰ πράγματα σύμφωνα μὲ τοὺς ἐμμεταλλευτικοὺς σκοποὺς της».

Δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ἐξακολουθήσει μιὰ τέτια κατάσταση. «Καὶ ἡ βιομηχανικὴ ἐπεξεργασία τῆς σταφίδας ὅπως καὶ τὸ ἐμπόριο πρέπει νὰ φύγει ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἐμμεταλλευτικῶν ὀργανισμῶν καὶ νὰ περάσει στὰ χέρια τῶν παραγωγῶν».

«Τὸ δανειστικὸ κεφάλαιο φυσικὰ δὲ μπορούσε νὰ λείπει ἀπὸ τῆ σταφιδικῆ πανδαισία». Ἀπὸ τὸ μπακάλη ποὺ χρεώνει τρεῖς τὸ λάδι - τρεῖς τὸ ξύδι κ' ἔξη τὸ λαδὸξύδο, ὡς τὸν ἔμπορο ποὺ προαγοράζει σ' ἐξευτελισμένες τιμὲς τὰ δελτία τοῦ παραγωγοῦ καὶ τῆ σταφίδα του, τὸ τραπεζικὸ κεφάλαιο, σὰν Τράπεζα Ἀθηνῶν, σὰν Ἐθνικὴ ἢ Ἀγροτικὴ τράπεζα, φροντίζει νὰ πάρει μὲ ἄμεσο πρῶτο τρόπο, μὲ τὸν τόκο καὶ τὰ τοκοχρεωλύσια εἴτε ἀπ' εὐθείας δανειζοντας τὸν παραγωγό, εἴτε τὸν ἔμπορο, εἴτε τὸν ΑΣΟ, τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ εἰσοδήματος τοῦ φτωχοῦ σταφιδοπαραγωγοῦ. Ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν ἔμμεσο τρόπο τῆς ἀνάμιξίς του στὴ σταφιδοβιομηχανία, συμπληρώνει τὴν κατάληστεψη «κ' ἔτσι λοιπὸν ἀπὸ ὅλες τίς μεριὲς περιτυλίγει τῆ σταφίδα καὶ ἡ ἀχόρταγη λάμια τοῦ τραπεζικοῦ κεφαλαίου».

Δώσαμε παραπάνω τὰ στοιχεῖα γιὰ τὴ φοβερὴ τρικλοποδιὰ τῆς Τράπεζας Ἀθηνῶν, ποὺ κατακρατᾷ ἀκόμα τὸ τεράστιο κεφάλαιο τῆς Ἐνιαίας. Γιὰ νὰ δώσει τόπο στὴν ὀργή ἢ δικτατορία τοῦ Μεταξᾶ... τὰ κανόνισε ὥστε τὸ κεφάλαιο αὐτό, ποὺ ἀκόμα χρωστιέται, νὰ τὸ πληρώσει (κάπου 58 ἑκατομμύρια προπολεμικὲς δραχ.) μὲ τόκο 2 % σὲ 15 χρεωλυτικὲς δόσεις! (Βλέπε ἀριθ. 8 τεύχος 1, σελ. 168).

Γι αὐτὸ καὶ ὁ Δ. Γληνὸς δικαιολογημένα ξαναφωτίζει τὴ σκληρὴ ἀλήθεια: «τὸ κεφάλαιο σὲ τελευταία ἀνάλυση κρατᾷ στὰ χέρια του καὶ τὸ ἐμπόριο καὶ τὴ βιομηχανία καὶ τὸ ἴδιο τὸ κράτος». Μήπως ὑπάρχει κανεὶς ποὺ μπορεῖ νὰ τὴν ἀμφισβητήσει;

Ἄν στὸν τόπο μας ὑπῆρχε ἓνα λαϊκὸ κράτος, θὰ φρόντιζε νὰ ξαλαφρώσει τουλάχιστο ἀπὸ τὰ δικά του βάρη ἓνα προϊόν ποὺ βρίσκεται κάτω ἀπὸ μιὰ μόνιμη κρίση, ἂν ὑποθέσουμε πὼς δὲ θὰ ἦταν δυνατό νὰ τὸ βοηθήσει ἀλλιῶς. Τὸ ἀντιλαϊκὸ ὅμως κράτος παίρνει εὐχαρίστως καὶ αὐτὸ μέ-

ρος στην «πανδαισία». Παιρνει από τη σταφίδα α) συναλλαγματικό παρακράτημα, όπως είδαμε, 120 δραχ. τὸ χιλιόλιτρο δηλ. δραχ. 18 ἑκατομμύρια τὸ χρόνο· β) ἔγγειο φόρο 40 ἑκατομμύρια πὸν κάποτε ἔφτασε καὶ τὰ 70 ἑκατομμύρια τὸ χρόνο· γ) φόρο γιὰ τὸ πόσιμο οἶνόπνευμα (8 δραχ. τὸ κιλὸ) δηλαδή διακόσια ἑκατομμύρια τὸ χρόνο· δ) φόρο γιὰ τὸ φωτιστικὸ οἶνόπνευμα, ἄλλα 1,5 ἑκατομμύρια τὸ χρόνο, δηλ. συνολικὰ περὶ τὰ 300 ἑκατομμύρια τὸ χρόνο ἀπὸ τὴ σταφίδα, πὸν ἐπὶ 50 χρόνια τώρα περνάει μόνιμη κρίση, δηλαδή τὰ 50 % τοῦ ἀκαθάριστου σταφιδικοῦ εἰσοδήματος.

Γι αὐτὸ λέει ὁ Γληνὸς «κατὰ τὴ δική μας γνώμη ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴ ἐπιτυχία τῆς συνεταιριστικῆς διαχείρισης τῆς σταφίδας, εἶνε νὰ πάψει τὸ κράτος νὰ εἶνε ὑποχέριο τῶν ἐκμσταλλευτῶν καὶ νὰ γίνεῖ κράτος τῶν παραγωγῶν, κράτος τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ. Καὶ τέτιο θὰ εἶνε τὸ κράτος μόνον, ὅταν στὴν ἐξουσία βρῖσκειται μιὰ λαοκρατικὴ κυβέρνηση. Αὐτὴ θὰ εἶνε κυβέρνηση τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ καὶ θὰ ἀναγκάσει τὸ κεφάλαιο νὰ μπεῖ στὴν ὑπηρεσία τῆς ἐργασίας καὶ τῆς παραγωγῆς».

Ἄς κάνουμε τοὺς λογαριασμούς μας. Ἡ παραγωγή μας ἀνεβαίνει σὲ 280 ἑκατομμύρια λίτρες τὸ χρόνο¹. Οἱ παραγωγοὶ μας εἶνε πολὺ λογικοὶ στὶς ἀπαιτήσεις τους. Ζητοῦν «3.000 δραχ. ἢ θάνατος». Ἐμεῖς ἄς λογαριάσουμε ἀνάλογα μὲ τὴν ποιότητα 3.000-3.600, κατὰ μέσον ὄρο δραχ. 3.200. Τότε μᾶς χρειάζονται γιὰ νὰ πληρωθοῦμε ὅλη τὴν παραγωγή 380.000 χιλιόλιτρα $\times$ 3.200 = δραχ. 896. ἑκατομμύρια. Ποῦ θὰ βρεθοῦν ;

Ἡ σταφίδα μας μὲ πολὺ μεγάλη εὐκολία μπορεῖ νὰ πιάσει στὸ ἐξωτερικὴ δραχ. 4.500 τὸ χιλιόλιτρο καθαρὰ². Ἐπομένως 150.000 χιλιόλιτρα $\times$ 4.500 = 675.000.000. Μᾶς λείπουν 221.000.000 δραχ.

Οἱ ὑπόλοιπες ποσότητες πὸν ἀνεβαίνουν σὲ 130.000 χιλιόλιτρα, ἄς ὑποθέσουμε πὸς βιομηχανοποιοῦνται ὅλες, πὸν εἶνε ἡ δυσμενέστερη περίπτωση, καὶ ὅτι ὅλες οἶνοπνευματοποιοῦνται. Κάθε χιλιόλιτρο σταφίδας δίνει κατὰ τὶς ἐπίσημες βεβαιώσεις 136 περίπου χιλιόγραμμα ἄνυδρου οἶνοπνεύματος³. Ἐχουμε τότε 130.000 χιλιόλιτρα $\times$ 136 χιλιόγραμμα = 17.680.000 χιλιόγραμμα ἄνυδρου οἶνοπνεύματος. Ἡ τιμὴ τοῦ ἦταν στὸ ἐργοστάσιο δραχ. 17 τὸ χιλιόγραμμο καὶ ἔχουμε 17.680.000 $\times$ 17 = 300.560.000. Ἄς κάνουμε τὴν ἄθροιση.

1. Ὅλοι οἱ λογαριασμοὶ μας ἀνάγονται σὲ προπολεμικὴ ἐποχὴ καὶ μάλιστα γύρω στὸ 1936.

2. Συνηθισμένη τιμὴ στὸ Λονδίνο ἦταν 8.000 - 11.000 δραχ. τὸ χιλιόλιτρο. Βλ. ἀρ. 10, σελ. 52 - 95.

3. Οἱ εἰδικοὶ διαβεβαιοῦν ὅτι ἡ ἀπόδοση αὐτὴ εἶνε πολὺ μικρὴ.

Παραγωγή
 $280.000 \times 3.200 = 896$ εκατομμύρια

Κατανάλωση
 εξαγωγή $150.000 \times 4.500 = 675$ εκατομ.
 Βιομ. 130.000 χιλιολ. $\times 136$
 κιλά οίν. = $17.680.000$
 κιλά οίν. $\times 17$

Περίσσευμα
 $\frac{79}{975}$

$\frac{300}{975}$

Ἔχουμε λοιπὸν περίσσευμα 79 εκατομμύρια. Ἀπ' αὐτὰ μποροῦν νὰ πληρωθοῦν καὶ τὰ ἔξοδα τῆς βιομηχανοποίησης καὶ τὰ ἔξοδα τῆς διαχείρισης¹.

Ὁ λογαριασμός εἶνε πολὺ ἀπλός. Καὶ γι αὐτὸ οἱ μὲν «εἰδικοί» θὰ μειδιάσουν καὶ οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἐκμεταλλευτὲς θὰ γελάσουν πικρά. Ὁ ἀπλὸς ὅμως καὶ καλόπιστος ἀναγνώστης θ' ἀναρωτηθεῖ: Μιὰ τόσο ἀπλή λύση γιὰ τὴν δὲν ἐφαρμόζεται;

Ἀσφαλῶς κάποτε θὰ ἐφαρμοσθεῖ. Ὄταν «ὀλόκληρη ἡ συγκέντρωση, ἡ διαχείριση, ἡ ἐμπορία καὶ ἡ βιομηχανικὴ ἐπεξεργασία τῆς σταφίδας περάσει ὀριστικὰ στὰ χέρια τῶν παραγωγῶν. Ἡ ἐνιαία συνεταιριστικὴ συγκέντρωση, διαχείριση, ἐμπορία καὶ βιομηχανικὴ ἐπεξεργασία τῆς σταφίδας ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς παραγωγούς ἀποτελεῖ τὴν ὀριστικὴν λύση τοῦ «σταφιδικοῦ ζητήματος».

Αὐτὴ εἶνε ἡ ἀπλή καὶ φωτεινὴ λύση, ποὺ λύνει ὀριστικὰ τὸ περιλάλητο σταφιδικὸ πρόβλημα καὶ ποὺ διαμορφώθηκε ἀπὸ τὴν ὑπέροχη διάνοια τοῦ Δ. Γληνοῦ, μὲ ὀδηγὸ καὶ ἀφετηρία τὸ συμφέρον τοῦ παραγωγοῦ καὶ μόνον αὐτοῦ. Ἀλλὰ «γιὰ νὰ ἐφαρμοσθεῖ ἡ λύση αὐτὴ πρέπει νὰ φύγουν ἀπὸ τὴ μέση ὅλοι οἱ ἐνδιάμεσοι παράγοντες, μικρέμποροι, μεγαλέμποροι, βιομήχανοι, κρατικὲς παρεμβάσεις καὶ προστατευτικοὶ ὀργανισμοί, οἱ πραγματικοὶ «λυμεῶνες τῆς σταφίδας».

Θὰ μᾶς ποῦν ἴσως: καὶ ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι τί θὰ γίνουν; Τί θὰ γίνουν ἐκεῖνοι ποὺ ἐμπορεύονται καὶ βιομηχανοποιοῦν τὴ σταφίδα; «Πρέπει νὰ τονίσουμε ὅτι ὅλοι αὐτοὶ ἀποτελοῦν μιὰ παρασιτικὴ ἐλάχιστη μειονότητα, ἀπὸ λίγες ἑκατοντάδες οἰκογένειες πλουτοκρατῶν. Γιατὶ βέβαια οἱ ὑπάλληλοι καὶ οἱ ἐργάτες, ποὺ καταγίνονται καὶ σήμερα στὴν ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ διαχείριση τῆς σταφίδας, αὐτοὶ ποτὲ δὲν πρόκειται νὰ χάσουν τὸ ψωμί τους, γιὰ τὸ κατὰ τὸ μέγιστο μέρος, θὰ χρησιμοποιηθοῦνε καὶ στὸ μέλλον καὶ μάλιστα μὲ καλύτερους ὅρους».

Ἀντίθετα, μὲ τὴν λύση ποὺ πρότεινε ὁ Δ. Γληνὸς γιὰ λογαριασμὸ τοῦ Παλλαϊκοῦ μετώπου, «ἂν πρόκειται νὰ λείψουν μόνον τὰ λιγοστὰ ἐκμεταλλευτικὰ παράσιτα θὰ κάνει νὰ ζήσουν οἱ παραγωγοὶ καὶ οἱ ἀληθινὰ ἐργαζόμενοι, δηλ. ἑκατοντάδες χιλιάδες ἄνθρωποι». Μὲ τὴν λύση αὐτὴ τὰ ὀφελήματα τῆς σταφιδικῆς οἰκονομίας καὶ γενικότερα τῆς ἀγροτικῆς μας οἰκονομίας θὰ εἶνε τεράστια γιὰ τὴν α) θὰ καλυτερέψει τοὺς ὅρους καλλιέργειας

1. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι δὲν θίγουμε καθόλου τὶς φορολογίες τοῦ κράτους πάνω στὸ οἰνόπνευμα ποὺ εἶνε 63 δραχ. τὸ χιλιόγραμμα γιὰ τὸ πόσιμο (ἀπόδοση 200 ἑκατομμυρίων) καὶ 2 δραχ. τὸ χιλιόγραμμα στὸ φωτιστικό.

καὶ τὴν ποιότητα τοῦ προϊόντος ἀφοῦ θὰ ρίξει σὲ ὄφελος τοῦ παραγωγοῦ ὅλα τὰ κέρδη. Κ' εἶνε βεβαιωμένο πὼς ὅποιο προϊόν γερμίζει τις τσέπες τοῦ παραγωγοῦ αὐτὸ καὶ προκόβει καλλιεργητικά. β) Θὰ ἐλαττώσει στὸ ἐλάχιστο τὰ βάρη τῆς σταφίδας πὺ βγαίνει ἰ στὸ ἐξωτερικό, ἔτσι πὺ νὰ μπορεῖ ἡ σταφίδα νὰ προσφέρεται σὲ τιμὲς συναγωνισμοῦ. γ) Θὰ πετύχει καλύτερη τιμιότερη, προσεκτικότερη ἐπεξεργασία, συσκευασία καὶ προσφορὰ τῆς σταφίδας στὸ ἐξωτερικό. δ) Θὰ ἐφαρμοστεῖ μὲ σταθερότητα καὶ συνάμα εὐλιγισία, μιὰ ἐνιαία πολιτικὴ χαμηλῶν τιμῶν καὶ προσφορῶν καὶ σὲ νέες χῶρες κατανάλωσης. ε) Θὰ ἐκατεβάσει τὰ ἔξοδα τῆς βιομηχανικῆς ἐπεξεργασίας ἔτσι πὺ τὸ βιομηχανικὸ κέρδος θὰ πηγαίνει σὲ τις τσέπες τῶν παραγωγῶν καὶ τῶν ἐργατῶν τῆς βιομηχανίας. στ) Θὰ γίνει δυνατὴ ἡ δημιουργία καὶ τῶν νέων βιομηχανιῶν μὲ πρώτη ὕλη τῆ σταφίδα. ζ) Θὰ αὐξήσει τὴν ἐσωτερικὴ ζήτηση τῆς σταφίδας κ' ἔτσι δὲ θ' ἀπαιτηθεῖ καμμιά ξεριζώση σταφιδοκαλλιέργειας, ἀλλὰ ἀντίθετα θὰ γίνει δυνατὸ ν' αὐξήσουν, ἰδίως οἱ μικροπαραγωγοί, τὴν ἔκταση τῶν σταφιδοφυτειῶν.

Δὲν ὑπάρχει καμμιά ἀμφιβολία ὅτι εἶνε ἀπόλυτα δυνατὴ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς λύσης τοῦ Γληνοῦ, ἰδίως σήμερα. Ἡ παγκόσμια συνεταιριστικὴ πείρα ἀλλὰ καὶ ἡ φτωχὴ ἑλληνικὴ, ἔχει καθιερώσει τὴν ἀρχὴ πὼς μονάχα ἡ συνεταιριστικὴ ὁργάνωση τῆς παραγωγῆς σ' ὅλα της τὰ στάδια τῆς κυκλοφορίας, μπορεῖ νὰ λύσει τελειωτικὰ ὅλα τὰ οἰκονομικὰ προβλήματα τῆς. Χρειάζεται μόνο σὰν πρώτη καὶ βασικὴ προϋπόθεση, τὴν ὑπαρξὴ ἐνὸς πραγματικὰ λαϊκοῦ, δημοκρατικοῦ κράτους πὺ νὰ θέλει νὰ ἐφαρμόσει τις δημοκρατικὲς ἀρχὲς καὶ στὴν οἰκονομία.

Δὲν εἶνε ὁμοῦς ὁ Γληνὸς ἕνας δραματιστής. Εἶνε μελετητὴς τῆς ζωντανῆς καὶ μάλιστα ἑλληνικῆς πραγματικότητος. Βλέπει καθαρὰ τις δυσκολίες μιᾶς σωστῆς καὶ ἀπρόσβλητης ἐφαρμογῆς τῆς συνεταιριστικῆς λύσης τοῦ προβλήματος. Γι' αὐτὸ φωνάζει στοὺς παραγωγοὺς ἀπὸ τὴν ἀρχή: «Πρόσοχὴ μὴν νομίζετε πὼς ἡ λύση αὐτὴ εἶνε εὐκόλη γιὰ ἀμεση πραγματοποίηση».

Ξαίρει καλὰ πὼς οἱ παραγωγοὶ πρέπει νὰ παλέψουν μ' ἕνα παντοδύναμο καὶ κολοσσιαῖο ἐκμεταλλευτικὸ μηχανισμό, πὺ θὰ δρᾷ τέλεια ἐξοπλισμένος, ὅταν μάλιστα τὸ κράτος θὰ παραμένει στὰ χέρια τῶν ἐκμεταλλευτῶν.

Πρόκειται οἱ παραγωγοί, παίρνοντας στὰ χέρια τους τὴ διαχείριση τῆς σταφίδας γιὰ ὅλη τὴν παραγωγὴ συνολικά, νὰ δημιουργήσουν τὸ μεγαλύτερο καὶ τὸν πῶ πολυσύνθετο συνεταιριστικὸ ὁργανισμό πὺ ἔχει ἐπιχειρηθεῖ ποτὲ στὴν Ἑλλάδα.

«Γι' αὐτὸ γιὰ ν' ἀποφύγουμε τις ἀποτυχίες, γιὰ ν' ἀποφύγουμε τις δολοπλοκίες καὶ τοὺς τορπιλλισμοὺς τῶν ἐκμεταλλευτῶν, πρέπει νὰ μελετηθεῖ καὶ νὰ προπαρασκευασθεῖ τὸ ἔργο, μὲ μεγάλη φροντίδα κ' ἐπιμέλεια καὶ νὰ δοκιμαστοῦν στὴν πράξη ὅλα τὰ προκαταρκτικὰ στάδια καὶ νὰ μποῦνε γερὰ τὰ θεμέλια τοῦ ἔργου. Γιατὶ ἂν ἔχουμε μιὰ πρόωρη ἀποτυχία, θὰ γαταβαρά-

θρωθῆι ἢ συνεταιριστικῆ λύση γιὰ πολλὰ χρόνια καὶ θὰ γαυριοῦν θριαμβευτικὰ οἱ σημερινοὶ ἐκμεταλλευτῆς, πού θὰ ξαναπάρουν τὸ θύμα στὰ χέρια τους».

Ξαίρει ἀκόμη καλύτερα ὁ Δ. Γληνός, πὼς οἱ συνεταιρισμοὶ πρέπει νὰ εἶνε πραγματικὰ στὰ χέρια τῶν μικρῶν ἰδίως καὶ τῶν μεσαίων παραγωγῶν, γιὰτι μονάχα ἔτσι θὰ καλλιεργηθῆι ἡ συνεταιριστικὴ διάθεση, θὰ ὑψωθῆι ἡ δημοκρατικὴ ὀργάνωση τῶν συνεταιρισμῶν καὶ θὰ τονωθῆι ἡ δημοκρατικὴ συνείδηση τῶν μελῶν τους. Συνεταιρισμοὶ στὰ χέρια τῶν μεγάλων παραγωγῶν, πού εὐτυχῶς ἀποτελοῦν μονάχα τὸ $\frac{1}{10}$ τῶν σταφιδοκαλλιεργητῶν, σημαίνει πέρασμά τους στὰ χέρια τῶν ἐκμεταλλευτῶν τῆς σταφίδας, τῶν ἐμπόρων, τῶν βιομηχάνων, τῶν τραπεζίτων καὶ τῶν σταφιδοπατέρων. Καὶ τότε θὰ ἔχουμε ἐκφυλισμὸ τῶν συνεταιρισμῶν καὶ ἀδύνατη τὴν οὐσιαστικὴ λειτουργία τους.

«Δὲν πρέπει ποτὲ νὰ παραγνωρίζουμε τὴν τεράστια δυσκολία πού ἔχει ἡ ὀργάνωση μιᾶς συνεταιριστικῆς οἰκονομίας καὶ μάλιστα μέσα σ' ἓνα καπιταλιστικὸ κράτος. Γι' αὐτὸ πρέπει πρῶτα καὶ κύρια οἱ παραγωγοὶ ν' ἀγωνιστοῦν γιὰ νὰ γίνῃ τὸ κράτος κράτος τῶν παραγωγῶν καὶ τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ. Καὶ τέτιο θάνε τὸ κράτος μόνον, ὅταν θὰ βρῆται στὴν ἐξουσία μία λαοκρατικὴ κυβέρνησις. Αὐτὴ θὰ εἶνε κυβέρνησις τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ καὶ θ' ἀναγκάσει τὸ κεφάλαιο νὰ μπεῖ στὴν ὑπηρεσία τῆς ἐργασίας καὶ τῆς παραγωγῆς».

Ἡ λύση πού διατύπωσεν ὁ Γληνός γιὰ τὸ σταφιδικὸ πρόβλημα, δὲν ἀποτελεῖ μονάχα τὴ σωστὴ καὶ ἀπρόσβλητη λύση ἑνὸς εἰδικοῦ ζητήματος τῆς ἀγροτικῆς μας οἰκονομίας, ἀλλὰ ἔχει τὴν ἀξία ἑνὸς πρότυπου, μιᾶς ὑποδειγματικῆς λύσης, πού μπορεῖ νάχει ἐφαρμογὴ σ' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἀγροτικῆς μας οἰκονομίας. Ἴσως μάλιστα καὶ σὲ πολλοὺς κλάδους τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονομίας.

Ὁ Γληνός γιὰ νὰ διατυπώσῃ τὴν πρότασή του γιὰ τὴ λύση τοῦ σταφιδικοῦ, ἀκολούθησε μιὰ ἀτράνταχτη ἀρχή, ἓνα γερὰ θεμελιωμένον κριτήριον. Εἶχε πάντα σὰν ὁδηγὸ, τὸ συμφέρον τοῦ παραγωγοῦ, γιὰτι ξαίρει καλά, πὼς τὸ συμφέρον τοῦ παραγωγοῦ καὶ τοῦ ἐργαζόμενου γενικά, εἶνε καὶ συμφέρον τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Κι ὅταν προτείνει τὴ συνεταιριστικοποίησιν ὅλης τῆς σταφιδικῆς οἰκονομίας, ξαίρει ὅτι αὐτὸ σημαίνει δημοκρατικοποίησιν τῆς οἰκονομίας, ἑνὸς σπουδαιότατου κλάδου τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς. Καὶ δημοκρατικοποίησιν τῆς οἰκονομίας εἶνε φανερὸ πὼς σημαίνει κατανομὴ τῆς παραγωγικῆς προσόδου σ' ὅλους ἀνάλογα μὲ τοὺς κόπους των καὶ ὄχι κατανομὴ στοὺς λίγους, ἀνάλογα μὲ τὴ δύναμή τους τὴν οικονομική, πού γίνεται καὶ κοινωνικὴ δύναμη.

Ἡ λύση λοιπὸν αὐτή, ἡ λύση — πρότυπο, ἔχει τούτη τὴν ἰδιαιτέρη καὶ σημαντικὴ ἀξία. Μπορεῖ νάχει ἐφαρμογὴ μὲ τις γενικὲς ἀρχές πού ἀκολουθεῖται καὶ μὲ τὴ διαλεχτικὴ μέθοδο πού ἐφαρμόζει, στὴν ἀνάλυσιν τῶν στοιχείων

τοῦ προβλήματος, σ' ὅλα τὰ παραγωγικά καὶ οἰκονομικά προβλήματα τῆς ἀγροτικῆς μας οἰκονομίας. Καὶ τόσο πῶς πολὺ, ἀφοῦ αὐτὴ λόγω τῆς μεγάλης καθυστέρησης τῆς χώρας μας, ἔχει ἰδιαίτερη ἀνάγκη νὰ στηριχθεῖ ἀπάνω σὲ δημιουργικὰς μέθοδους κατανομῆς τῆς προσόδου, δηλ. ἀπάνω στὴ δημοκρατικοποίηση τῆς οἰκονομίας. Γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἡ μελέτη τῆς λύσης αὐτῆς τοῦ Γληνοῦ καὶ τῶν μεθόδων πού ἀκολούθησε γιὰ τὴ διατύπωση τους, ἔχει ἰδιαίτερη σημασία γιὰ ὅλους μας.

Ἡ ἀνάλυση τῆς συμβολῆς τοῦ Γληνοῦ γιὰ τὴν ἐπίλυση ἑνὸς τόσο σημαντικοῦ παραγωγικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ προβλήματος τῆς χώρας μας σταματάει ἐδῶ. Δὲ σταματάει ὅμως καθόλου καὶ δὲ θὰ σταματήσει ποτέ, ἡ ἐπίδραση τῆς συμβολῆς του αὐτῆς, ἡ ἐπίδραση τῆς φωτεινῆς του σκέψης, ὅσο θὰ μένουν ἅλυστα τὰ προβλήματα τοῦ λαοῦ μας, τὰ οἰκονομικά, τὰ πνευματικά, τὰ κοινωνικά.

Τὸ φωτεινὸ πέρασμα τοῦ Γληνοῦ ἀπὸ τὸ διανοητικὸ στερέωμα τοῦ τόπου μας, θὰ εἶνε πάντα ὁ ὁδηγός, γιὰ ὅλους τοὺς ἀγωνιζόμενους γιὰ τὰ συμφέροντα τοῦ λαοῦ μας. Δημιουργεῖ ὅμως καὶ μεγάλες ὑποχρεώσεις. Πρῶτα, γιὰ τοὺς νεότερους ἐρευνητές, ἐκείνους πού θέλουν νὰ τὸν ἔχουν γιὰ πρότυπό τους. Κ' ἔχουν πολλὰ νὰ διδαχθοῦν ἀπὸ τὴν πνευματικὴ του σταδιοδρομία, ἔχουν πολλὰ νὰ πετύχουν, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ πάρουν μιὰ θέση συνεχιστῆ τοῦ δρόμου πού χάραξε αὐτός, ὁ μέγας πνευματικὸς ὁδηγητῆς καὶ ἀγωνιστῆς τοῦ λαοῦ. Ὑστερα γιὰ τοὺς ἴδιους τοὺς παραγωγούς καὶ γιὰ τοὺς ἐργαζόμενους τοῦ τόπου μας. Πρέπει νὰ κλείσουν καλὰ μέσα στὴν ψυχὴ τους τὶς διδασκαλίες καὶ τὶς πράξεις του. Αὐτὸν τὸν ἴδιο. Γιατὶ μ' αὐτὸν σὰν πρότυπο θὰ μποροῦν ἀλάθτητα νὰ διακρίνουν τοὺς πραγματικοὺς ἀγωνιστὰς γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἀνέβασμά τους.

Κ. ΣΑΚΑΝΤΑΝΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Τὸ Παλαιὸ μέτωπο δίνει τὴ σωστὴ λύση στὸ σταφιδικὸ ζήτημα. Ὁ λόγος τοῦ βουλευτῆ Δ. Γληνοῦ στὴ μεγάλη σταφιδικὴ ἐπιτροπὴ. Ἀθήνα Ἰούνης 1936.—
- 2) Β. Γεωργίου. Σοφία: Ἀγροτικὴ κρίση καὶ φτωχοὶ χωρικοί. Ἀθήνα 1932.—
- 3) Α. Σίδερη. Ἡ γεωργικὴ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν λήξαν ἐκατονταετία, Ἀθήναι 1934.—
- 4) Β. Πάνου. Ἡ νίκη τῆς δημοκρατίας, ἀναδημιουργία τῆς Ἑλλάδος. Ἀθήνα 1945.—
- 5) Σπ. Χασιώτη. Τὸ σταφιδικὸν ζήτημα. Περιοδικὸ «Ἀγροτικὴ οἰκονομία», τεύχος Γ', 1935.—
- 6) Ν. Ρουσοπούλου. Ἡ σταφιδικὴ κρίση. «Ἀγροτικὴ οἰκονομία» τεύχ. Γ' 1935.—
- 7) Π. Κουτσομητοπούλου. Τὸ σταφιδικὸ ζήτημα. «Ἀγροτικὴ οἰκονομία», τεύχ. Δ', 1935.—
- 8) Κ. Σιδερῆ. ΑΣΟ, ΚΥΔΕΠ κλπ. Περιοδικὸ «Ἀνταίος», τεύχ. 7, 1945.—
- 9) Χρ. Εὐελπίδη. Ἡ γεωργία τῆς Ἑλλάδος, 1945.—
- 10) Χαριτάκη. Οἰκονομικὴ ἐπετηρὶς τῆς Ἑλλάδος, 1938.